

Aanvullend onderzoek

Vleermuizen en gierzwaluwen

Nieuweweg 85

8051 EC, Hattem

Aanvullend onderzoek
Vleermuizen en gierzwaluwen
Nieuweweg 85
8051 EC, Hattem

Alcedo Natuurprojecten heeft dit rapport opgesteld in opdracht van Veel Stenen BV. Daarmee is dit rapport eigendom van bovengenoemde opdrachtgever. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie, of welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Alcedo Natuurprojecten. Het is ook niet toegestaan dit rapport zonder toestemming te gebruiken voor enig ander werk dan waarvoor dit product is ontwikkeld. Alcedo Natuurprojecten is niet aansprakelijk voor gevolgschade of schade welke voortvloeit uit toepassingen van resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Alcedo Natuurprojecten; opdrachtgever vrijwaart Alcedo Natuurprojecten van aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Opdrachtgever:	Veel Stenen BV Ridderstraat 11 8051 EG Hattem
Auteur:	Evert Ruiter
Opdrachtnemer:	Alcedo Natuurprojecten Cornelis Houtmanstraat 10 8023 EA Zwolle
Contactpersoon:	Evert Ruiter, info@alcedo-natuurprojecten.nl
Uitvoer onderzoek:	Henk Mellema
Projectcode:	2020 - 027
Rapportcode:	2022 - 032
Datum:	17.10.2022
Status:	Definitief

Te citeren als: *Ruiter E.J. 2022. Aanvullend onderzoek vleermuizen en gierzwaluw, Nieuweweg 85 Hattem. Alcedo Natuurprojecten rapportnummer 2022 – 032. In opdracht van: Veel Stenen BV*

Inhoudsopgave

.....	3
1. INLEIDING.....	5
1.1 AANLEIDING EN VRAAG	5
1.2 DOEL	5
1.3 LEESWIJZER.....	6
2. ONDERZOEKSMETHODIEK EN INSPANNING.....	7
2.1. VLEERMUIZEN <i>CHIROPTERA</i>	7
2.2. GIERZWALUW <i>APUS APUS</i>	8
2.3. VOLLEDIGHEID INVENTARISATIE	9
2.4. VERANTWOORDING	9
2.5. ONVOORZIENE OMSTANDIGHEDEN	9
3. OMSCHRIJVING PLANGEBIED	10
3.1. BESCHRIJVING LOCATIE	10
3.2. BESCHRIJVING INGREEP.....	11
4. RESULTATEN	12
4.1. VLEERMUIZEN <i>CHIROPTERA</i>	12
4.2. GIERZWALUW <i>APUS APUS</i>	14
5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	15
5.1. CONCLUSIES	15
5.1.1. VLEERMUIZEN	15
5.2.2. GIERZWALUW	15
5.3. AANBEVELINGEN.	16
6. BRONVERMELDINGEN	17
7. BIJLAGE 1 FOTO-OVERZICHT	18
8. BIJLAGE 2 WETTELIJK KADER	20

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en vraag

Aan de Nieuweweg 85 te Hattem is een voormalig restaurant gesitueerd. Daarachter, aan de Allee 1 – 3 is een bijbehorend pand c.q. woonhuis dat tot hetzelfde complex behoort. Zowel het restaurant als het woonhuis staan op de nominatie om te worden gesloopt, want het voornemen is om ter plaatse nieuwbouw te realiseren. Dit initiatief c.q. de voorgenomen ingreep kan betekenen dat er via de Wet natuurbescherming (Wnb) beschermde diersoorten die ter plaatse of in de directe omgeving leven in het geding komen. Daartoe is in 2021 een quickscan flora en fauna uitgevoerd¹. De resultaten van deze quickscan wezen uit dat er aanvullend onderzoek noodzakelijk was voor vleermuizen en gierzwaluw. Veel Stenen BV heeft het ecologisch adviesbureau Alcedo Natuurprojecten uit Zwolle verzocht dit aanvullend onderzoek uit te voeren. Alcedo Natuurprojecten heeft dit onderzoek in de periode 15 mei – 1 oktober 2022 uitgevoerd. In de voorliggende rapportage wordt uiteengezet hoe de opdracht is uitgevoerd en wat de conclusies daarvan zijn.

1.2 Doel

Met behulp van dit onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Wordt de bebouwing van Nieuweweg 85 te Hattem gebruikt als vaste verblijfplaats door vleermuizen;
- Is de onderzochte locatie c.q. de totale omgeving van Nieuweweg 85 te Hattem een belangrijke schakel in een bestaande vliegroute voor vleermuizen;
- Is de onderzochte locatie c.q. de totale omgeving van Nieuweweg 85 te Hattem een belangrijk foerageergebied voor vleermuizen;
- Wordt de bebouwing van Nieuweweg 85 te Hattem gebruikt als broedlocatie door gierzwaluwen.

¹ Ruiter E.J. 2020. *Ecologische Quickscan Nieuweweg 85 Hattem. Alcedo Natuurprojecten rapport 2020 - 022. In opdracht van: RooBeek Advies*

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de werkwijze en onderzoeksinspanning beschreven welke zijn geleverd per soort of soortgroep, hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de onderzochte locatie, daarna worden in hoofdstuk 4 de resultaten van dit onderzoek per soort of soortgroep besproken en toegelicht, vervolgens worden in hoofdstuk 5 de conclusies gepresenteerd en aanbevelingen gedaan voor eventueel te nemen vervolgstappen. Ten slotte staat in hoofdstuk 6 welke bronnen er zijn geraadpleegd. De bijlagen bevatten een foto-overzicht van de onderzochte locatie en een beknopte omschrijving van het wettelijk kader waarbinnen dit onderzoek is verricht.

2. Onderzoeksmethodiek en inspanning

2.1. Vleermuizen *Chiroptera*

Tijdens de veldbezoeken werd op grond van geluid en zicht geïnventariseerd. Hierbij werd gebruikt gemaakt van een batdetector, batlogger en warmtebeeldcamera. In het kraam- en paarseizoen van 2022 is het plangebied geïnventariseerd op gebouw-bewonende vleermuizen. De onderzoeksmethode die is toegepast is omschreven in het vleermuisprotocol 2021. De soorten die zijn geïnventariseerd op basis van verwachting van aanwezigheid betreffen:

- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*
- Laatvlieger *Eptesicus serotinus*

Deze verwachting is gebaseerd op enerzijds data uit de NDFF en anderzijds op expertise van de onderzoekers. Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van vleermuizen.

Tabel 1: Onderzoeksmomenten vleermuizen

Datum	Tijd	Temp	Wind en Ri	Bewolking	Opm
16-05-2022*	21:25-23:25	18-14° C	ZW 1	6/8	geen
07-06-2022*	03:30-05:30	12° C	ZO 2	7/8	geen
03-07-2022*	22:00-0:00	15-14° C	W 1	3/8	geen
23-08-2022**	22:45-0:45	18° C	N 1	2/8	geen
13-09-2022**	22:00-0:00	15-13° C	NW 1	4/8	geen

*Onderzochte functies: Vliegroute, foerageergebied, paarverblijfplaats

**Onderzochte functies: Vliegroute, foerageergebied, kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats

2.2. Gierzwaluw *Apus apus*

Gierzwaluwen zijn geïnventariseerd volgens het kennisdocument gierzwaluw (BIJ12) op basis van zicht- en gehoorwaarnemingen. Bezoeken vonden plaats vanaf 2 uur voor zonsondergang. Gelet werd op in de omgeving aanwezige gierzwaluwen en op in- of uitvliegende vogels. En tijdens de periode met jongen op roepende vogels van onder de pannen. Het onderzoek aan gierzwaluwen vond deels plaats gedurende onderzoek aan vleermuizen.

Tabel 2. Onderzoeksmomenten gierzwaluw

Datum	Tijd	Temp	Wind en Ri	Bewolking	Opm
16-05-2022	20:30-22:30	18-14° C	ZW 1	6/8	Comb. met VL
03-07-2022	21:00-23:00	15-14° C	W 1	3/8	Comb. met VL
14-07-2022	20:30-22:30	20° C	NO 1	2/8	geen

Aanvullend onderzoek vleermuizen en gierzwaluwen Nieuweweg 85 Hattem

2.3. Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is uitgevoerd volgens vleermuisprotocol 2021 en Kennisdocument Gierzwaluw van BIJ12. De bij dit onderzoek betrokken ecooog/veldmedewerker is ervaren op dit vakgebied en heeft bij de uitvoer van het veldwerk niets over het hoofd gezien of verzuimd te onderzoeken. Hiermee is dit aanvullende onderzoek de volledigheid van deze inventarisatie gegarandeerd.

2.4. Verantwoording

Uitvoer onderzoek: Henk Mellema

Rapportage: Evert Ruiter²

www.alcedo-natuurprojecten.nl

info@alcedo-natuurprojecten.nl

2.5. Onvoorziene omstandigheden

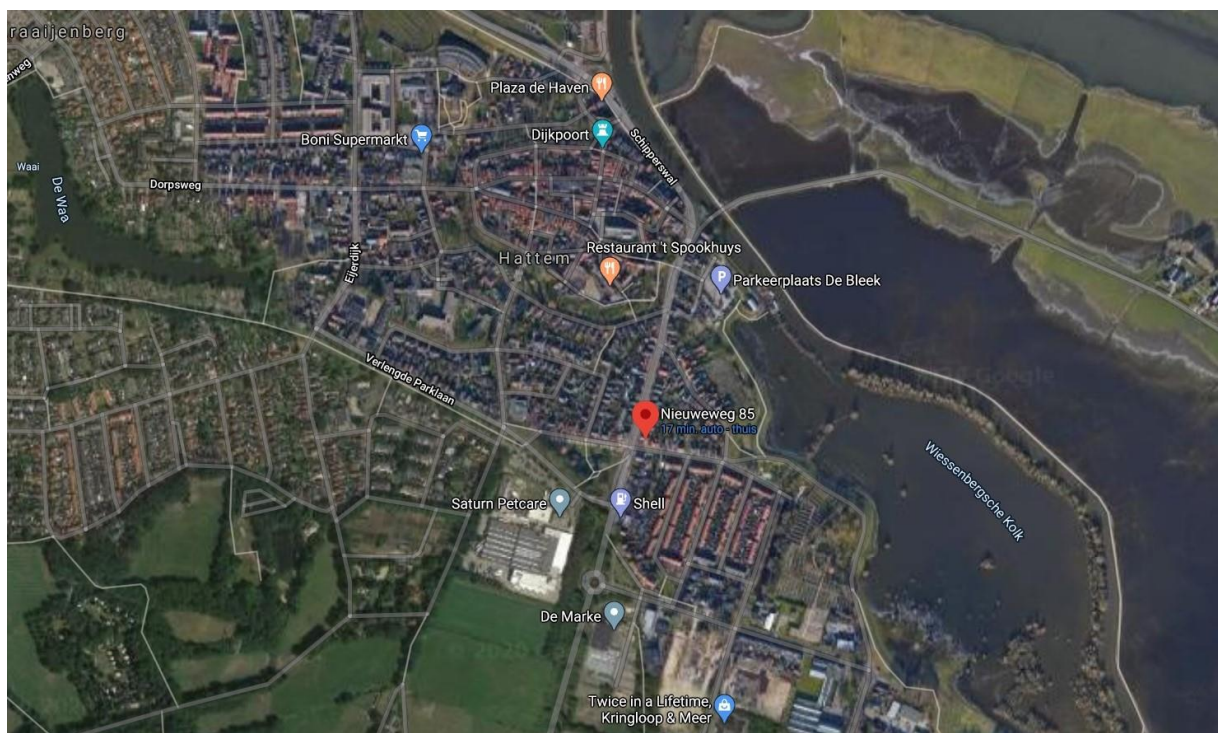
Er was tijdens geen enkel onderzoeksmoment sprake van onvoorziene omstandigheden zoals plotseling veranderende weersomstandigheden, tussentijdse verandering aan gebouwen, voortijdige afbraak van gebouwen enzovoorts. Kortom, het onderzoek kon gedurende de gehele onderzoeksperiode goed worden uitgevoerd.

² Henk Mellema en Evert Ruiter maken deel uit van het Ecologencollectief (Stichting ECO)

3. Omschrijving plangebied

3.1. Beschrijving locatie

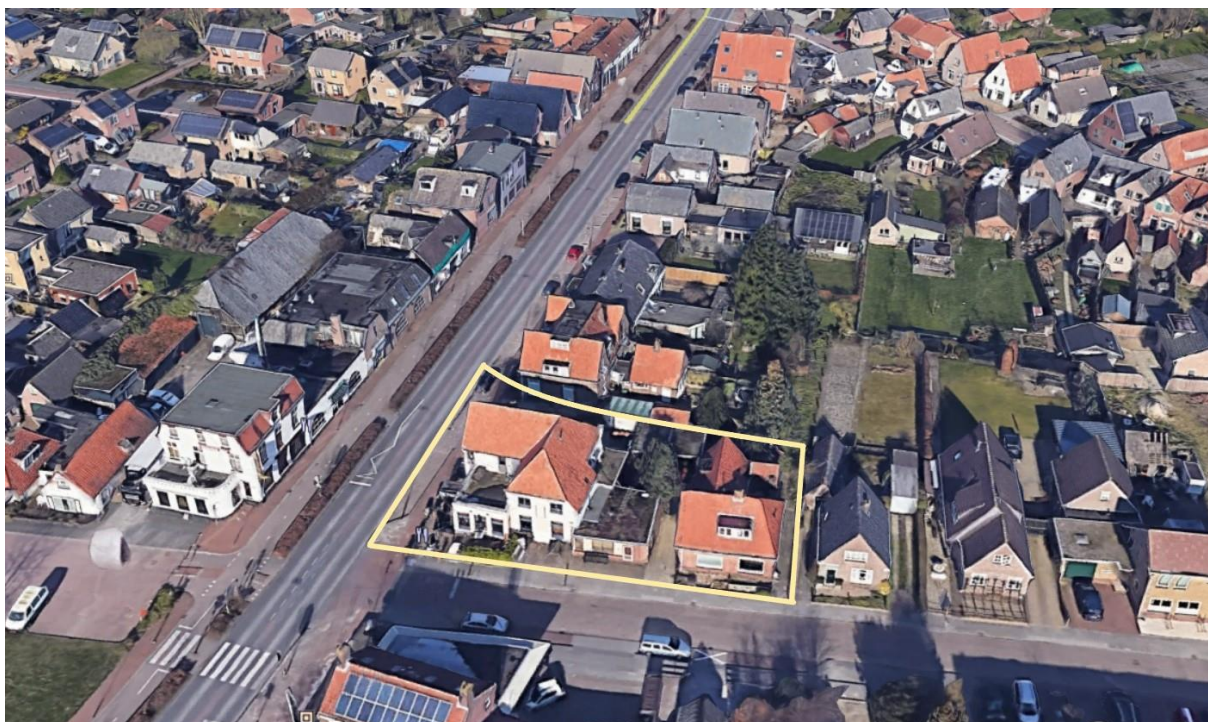
De onderzochte locatie bevindt zich aan deels aan de Nieuweweg 85 en deels aan Allee 1 – 3. Het betreft een voormalig restaurant en een woonhuis. Het restaurant heeft twee verdiepingen en een zolder. De muren hebben een spouw, maar zijn van de buitenzijde wit gepleisterd. Er is geen sprake van open stootvoegen. Het dak is belegd met rode dakpannen. Het woonhuis is opgetrokken uit rode baksteen, de muren hebben een spouw, maar geen open stootvoegen. Het woonhuis heeft een begane grond plus een zolderverdieping met een rood pannendak. Er is sprake van enig achterstallig onderhoud en daardoor is er sprake van wat losliggende pannen, kieren en naden in goten en betimmering.

Figuur 1: ligging van de onderzochte locatie in Hattem.

Voor een foto-impressie van de onderzochte locatie: zie bijlage op pagina 18

Aanvullend onderzoek vleermuizen en gierzwaluwen Nieuweweg 85 Hattem

Figuur 2: Close up van de onderzochte locatie. In geel kader.

3.2. Beschrijving ingreep

De voorgenomen ingreep bestaat uit de sloop van het gehele complex binnen het gele kader in figuur 2. Bij deze ingreep worden alleen panden afgebroken. Voor zover bekend is er geen sprake van het kappen van bomen of het verwijderen van groen of bosschages.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden per soortgroep of soort de resultaten van het aanvullend onderzoek besproken en toegelicht.

4.1. Vleermuizen *Chiroptera*

Van de onder 2.1 genoemde soorten zijn daadwerkelijk aangetroffen:

- **Gewone dwergvleermuis** *Pipistrellus pipistrellus*
- **Laatvlieger** *Eptesicus serotinus*

En daarnaast is ook waargenomen:

- **Rosse vleermuis** *Nycatalus noctua*

Alle genoemde soorten werden in de omgeving van de onderzochte locatie waargenomen, maar vertonen geen binding met de onderzochte bebouwing. Wel werden in de directe omgeving verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis aangetroffen. Zie figuur 3.

De directe omgeving van de bebouwing wordt na uitvliegen intensief benut als foerageerplaats. De lijnstructuren van Nieuweweg en Allee worden benut als vliegroute door vleermuizen. Door de voorgenoemde plannen zullen deze functies echter niet in gevaar komen, omdat er aan die bestaande situatie niets zal wijzigen.

Overige vleermuissoorten die tijdens dit aanvullend onderzoek zijn waargenomen:

- **Laatvlieger** *Eptesicus serotinus*

Deze soort is enkele malen overtrekkend waargenomen en benut de omgeving ook als foerageergebied.

- **Rosse vleermuis** *Nyctalus noctua*

Deze soort is enkele malen waargenomen. Het betreft overtrekkende dieren die uit nabijgelegen bosgebied of boomholtes richting foerageergebieden trokken.

Figuur 3: locaties verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis. Geel = zomerverblijfplaats. Blauw = paar- en zomerverblijfplaats. Geel kader = onderzochte bebouwing.

Effectenbeoordeling:

Door de geplande ingreep zullen geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen worden vernietigd. Essentieel foerageergebied en belangrijke vliegroutes en migratiecorridors zullen door de voorgenomen ingreep niet in gevaar komen.

4.2. Gierzwaluw *Apus apus*

Tijdens geen van de onderzoeksmomenten zijn er gierzwaluwen rond de te onderzoeken gebouwen waargenomen. Er zijn dus ook geen in- of uitvliegende vogels gezien. De hele wijk waarin het onderzoek plaatsvond, is zeer arm aan huismussen en gierzwaluwen. Dat is ook al geconstateerd ten tijde van de uitvoer van de quickscan flora en fauna die aan dit onderzoek vooraf is gegaan. Het is door dit aanvullend onderzoek nogmaals bevestigd.

Effectenbeoordeling:

Door de geplande ingreep zullen geen jaarrond beschermde nestplaatsen van gierzwaluwen worden vernietigd.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1. Conclusies

Hieronder worden op basis van de resultaten die dit aanvullend onderzoek heeft opgeleverd de conclusies daarvan gepresenteerd en, waar nodig, toegelicht.

5.1.1. Vleermuizen

Tijdens dit aanvullend onderzoek is de aanwezigheid vastgesteld van de volgende vleermuissoorten:

- **Gewone dwergvleermuis** *Pipistrellus pipistrellus*
- **Laatvlieger** *Eptesicus serotinus*
- **Rosse vleermuis** *Nycatalus noctua*

Geen van de aangetroffen soorten benut de onderzochte locatie c.q. de te slopen bebouwing als vaste verblijfplaats. Door de voorgenomen activiteit zullen geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen worden vernietigd. De onderzochte locatie vormt geen belangrijk of onmisbaar foerageerbiotoop voor vleermuizen en fungeert slechte marginaal als onderdeel van een vliegroute voor vleermuizen. Door de voorgenomen ingreep zullen geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen worden vernietigd en zal geen essentieel foerageerbiotoop of vliegroute worden vernietigd.

5.2.2. Gierzwaluw

Tijdens dit aanvullend onderzoek is de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van gierzwaluwen niet vastgesteld. Door de voorgenomen activiteit zullen geen jaarrond beschermde nestplaatsen van gierzwaluwen worden vernietigd.

5.3. Aanbevelingen

Hoewel er geen vleermuizen zijn aangetroffen in de te slopen bebouwing, zijn er wel vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de directe omgeving daarvan. Voorts is geconstateerd dat er geen gierzwaluwen broeden in de te slopen bebouwing en dat de omgeving van de onderzochte locatie arm is aan gebouw-bewonende diersoorten zoals vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. Dit zou een mooie aanleiding kunnen zijn om de nieuwbouw te voorzien van inbouwkasten voor genoemde soorten. NB: dit is geen verplichting die voortvloeit uit de conclusies van dit onderzoek, maar een warme aanbeveling.

Meer informatie over te gebruiken materiaal en hoe te plaatsen is te vinden op de volgende website: <https://unitura.nl>

6. Bronvermeldingen

Bronvermeldingen staan in dit document doorgaans vermeld als verwijzing in de tekst of bij de figuren. Veel van de informatie aangaande (mogelijke) aan- of afwezigheid van planten- en diersoorten wordt tijdens het veldwerk vergaard. Ten behoeve van het verkrijgen van overige relevante informatie over de verspreiding van planten- en diersoorten in Nederland en/of een te onderzoeken locatie, en ook relevante en actuele informatie aangaande de Wnb, kennisdocumenten, te hanteren protocollen en soortgelijke documentatie, raadpleegt Alcedo Natuurprojecten regelmatig de volgende informatiebronnen:

Literatuur:

- De meest recente verspreidingsatlassen van alle beschikbare soortgroepen in Nederland. Met name de serie verspreidingsatlassen Nederlandse Fauna;
- Ecologische atlassen. Alle beschikbare soortgroepen;
- De meest recente provinciale verspreidingsatlassen van vogels, paddenstoelen, libellen, dagvlinders, vissen en overige soortgroepen;
- Veldgidsen van KNNV Uitgeverij. Alle soortgroepen;
- Topografische atlassen;
- Relevante artikelen uit De Levende Natuur;
- Relevante artikelen uit vakbladen van SOVON, RAVON, FLORON en overige PGO's;

Websites en online tools:

- Arcgis
- Bagviewer/Kadaster
- Synbiosys.alterra
- Waarneming.nl
- Verspreidingsatlas.nl
- Natuurtoetshulp.nl
- Provinciale geoportalen
- Google Maps
- Google Earth

7. Bijlage 1 | foto-overzicht

Nieuweweg 85

Aanvullend onderzoek vleermuizen en gierzwaluwen Nieuweweg 85 Hattum

Allee 1-3

Aanvullend onderzoek vleermuizen en gierzwaluwen Nieuweweg 85 Hattem

8. Bijlage 2 | Wettelijk kader

Algemeen

De bescherming van planten- en diersoorten is in Nederland geregeld in de Wet natuurbescherming (verder te noemen Wnb). Deze wet is op 1 januari 2017 in werking getreden en beschermt ruim 900 soorten in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Boswet.

Doelstelling van de Wnb

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur;
- het behouden en herstellen van biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur en het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen.

De Wet natuurbescherming benoemt niet welke concrete activiteiten wel of niet zijn toegestaan. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten. Dit betekent in de praktijk dat het gaat om het effect van uw activiteiten op beschermde soorten. Heel vaak gaan activiteiten en werkzaamheden en de bescherming van soorten prima samen. Als u uw werk zo kunt inrichten dat u geen schade toebrengt aan beschermde soorten, dan hoeft u vooraf niets te regelen. Soms is het echter onvermijdelijk dat schade ontstaat aan beschermde dieren of planten. In die situaties is het nodig dat u vooraf bekijkt of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd ('nee-tenzij'-beginsel).

Welke soorten worden beschermd?

De Wnb kent drie categorieën van beschermde soorten:

- Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels volgens het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn;
- Soorten beschermd op grond van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn;
- Andere soorten waaronder soorten vallen die vanuit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Zorgplicht

In de Wnb is ook een zorgplicht vastgelegd. Deze plicht geldt te allen tijde en houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. Deze plicht geldt voor iedereen en voor alle planten en dieren, beschermd of niet. De Memorie van Toelichting zegt het zo: "De zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, en ook voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd".

De verbodsbepalingen

Beschermingsregimes		
Vogelrichtlijn § 3.1 Wnb	Habitatrichtlijn § 3.2 Wnb	Andere soorten § 3.3 Wnb
Artikel 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Artikel 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	Artikel 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.
Artikel 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Artikel 3.5 lid 2 Het is verboden om dieren opzettelijk te verstoren.	Artikel 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Artikel 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	Artikel 3.5 lid 3 Het is verboden om eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	Artikel 3.10 lid 1c Het is verboden planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
Artikel 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te verstoren, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	Artikel 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.	
	Artikel 3.5 lid 5 Het is verboden planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.	

Beschermingsregimes

De Wet natuurbescherming kent een apart beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn en een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden. Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Alle vogels, in totaal ruim 700 soorten, zijn (beschermd). Daarnaast worden ongeveer 230 overige Europese en nationale soorten (flora, fauna en avifauna) beschermd. Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan drie criteria zijn voldaan:

- Er mag alleen van de verbodsbepaling afgeweken worden als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is.
- Er moet tegenover een afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staan. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn zoals volksgezondheid of openbare veiligheid.
- De ingreep mag geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

Als aan deze drie vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode.